

III.

DEN ÆLDRE JERNALDER.

Efter de hidtil foreliggende fund maa det antages, at kjendskabet til jernet først er trængt frem til det nordlige Norge temmelig lang tid, efterat det nye metal allerede var kjendt og i brug i de sydligere egne af de skandinaviske lande. I disse er der nemlig som bekjendt i den sidste menneskealder opdaget en mængde levninger fra den ældste eller *førromerske jernalder*, særlig fra dennes sidste afsnit la Tène-tiden. Efterat man først paa Bornholm i de ældste „brandpletter“ havde opdaget en række grave fra denne periode, har senere undersøgelser bragt for lyset en hel del levninger fra den samme tid ogsaa i det øvrige Danmark, særlig i Jylland¹⁾ og enkeltvis i det sydlige Sverige op til Østergötland.²⁾ I den sidste tid har det vist sig, at denne førromerske jernalder ogsaa har naaet op til det sydøstlige Norge. Paa begge sider af Christianiafjorden, i Smaalenene og i Jarlsberg, er der fundet grave i ikke saa lidet antal fra denne tid, dels som brandpletter paa fri mark, dels som brandpletlignende grave paa bunden af gravhauger.

Hidtil er hverken grave eller enkelte oldsager fra hin tid fundne nordenfor Dovre. Naar man erindrer, at det først er i løbet af det sidste decennium eller lidt mere, at saadanne fund er gjorte i det sydøstlige Norge, saa er det vistnok ikke utænkeligt, at fortsatte undersøgelser kan bringe for dagen levninger fra denne tid ogsaa i

¹⁾ A. P. Madsen og C. Neergaard i Aarb. 1894, 165 ff.

²⁾ Montelius, Temps préhist. 144 ff. Månadsblad 1885, 78.

den nordlige del af landet. Det maa ogsaa tages i betragtning, at grave fra den førromerske jernalder paa grund af sin lidet anseelige form og sit almindeligvis tarvelige udstyr med oldsager er særlig udsatte for under jorddyrkning at blive ødelagte uden at vække opmærksomhed.

Naar man gaar ud fra de bekjendte fundforhold, maa man imidlertid antage, at bronzealderen her nord først er bleven afløst af den romerske periode af jernalderen. Medens jernalderens indtræden i Danmark og det sydlige Sverige og maaske ogsaa i det sydøstlige Norge maa sættes flere aarhundreder forud for Chr. f., kan den som følge deraf her neppe føres længere tilbage end til det 1ste aarh. efter vor tidsregnings begyndelse.

Af de omtrent 280 fund, der med sikkerhed kan henføres til den ældre jernalder, som kjendes fra dette omraade af landet, er det kun en del, som indeholder saa karakteristiske former eller frembyder saadanne eiendommeligheder f. ex. ved gravskikkene, at deres tid indenfor perioden lader sig nærmere bestemme. Om særdeles mange kan man kun sige, at de skriver sig fra denne lange periode, som vi sammenfatter under navnet „den ældre jernalder“, der maa regnes fra det 1ste aarh. e. Chr. til henimod 800 e. Chr. Dette gjelder f. ex. om de hyppige enkeltfund af vævskyttelformede stene (beltestene), om det end maaske kan antages, at disse ikke forekommer i periodens ældste afsnit; ligeledes om fund af et par spydspidser, især naar de er medtagne af rustning, og navnlig gjelder det flere fund, som er gaaet tabt, og af hvilke man kun har en beskrivelse. Det er derfor kun en del af det ovenfor nævnte antal fund, som giver nogen støtte, naar det i det følgende skal forsøges at give en udsigt over fundforholdene i periodens forskellige afsnit.

Fund med oldsager, som ganske sikkert kan henføres til den romerske tid, er ikke mange. Blandt disse hører et, som for længere tid siden blev gjort paa Homnes paa nordsiden af Beitstadfjorden. Om gravstedet har man ikke andre oplysninger, end at det var en jordhaug. Her blev der fundet en kjedel af bronze, hvoraf kun hadden og hankerne er bevarede,¹⁾ hvilke hører til de smukkeste stykker fra

¹⁾ Nu i Bergens museum, se Lorange 111 f., hvor det dog urigtigt er opgivet, at fundet er gjort paa nabogaarden Over-Rein, jf. mine bemærkninger derom i Fornl. i N. Thjems amt s. 41 f.

denne tid blandt norske fund; den ene hank er afbildet N. O. 345 og i hosstaaende fig. 12. Til samme tid tør man vistnok henhøre et fund fra Egge ved Stenkjær ved bunden af den samme fjord. Her findes der 6 kredse, som er brolagte med temmelig store stene, kun lidt hævede over det omliggende jordsmon, indtil 30 m. i tvermaal. I den ene af disse fandtes i 1869 omtr. 50 cm. under stenlaget et lidet rum omgivet af kuppelstene med en flad helle over og i rummet en kjedel af bronze af formen N. O. 352, fyldt med brændte ben. Iblandt benene laa 2 fingerringe af guld, glatte og convexe paa den ydre side og sterkt concave paa den indre, samt stykker af en hadde af jern og et par hasselnødkaller.¹⁾ En stenkreds ved siden af havde et paa samme maade indrettet rum i midten, der imidlertid intet indeholdt; rime-

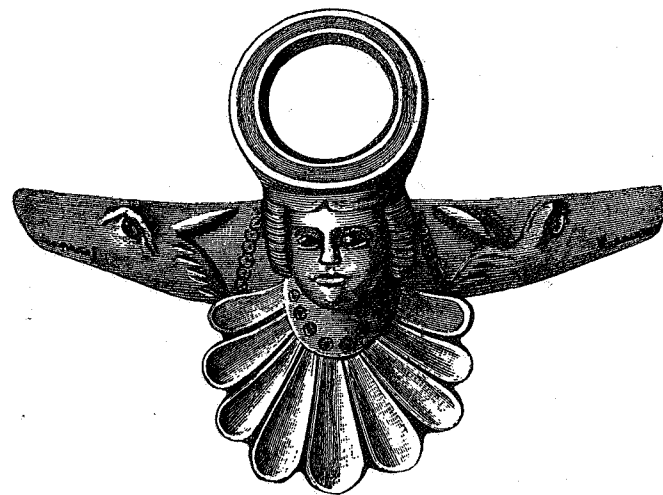

fig. 12. 2/3.

ligvis kan hele denne samling af stenkredse henføres til samme tid.²⁾

— Paa Taarnes i Aafjorden i Søndre Trondhjems amt skal der i en haug sammen med en perle af glas være fundet et „hængesmykke“ af guld, der efter finderens beskrivelse maa antages at have været en berlok som N. O. 283.

Paa flere steder, men navnlig i Indhered findes der en hel del gravhauger, som er af en saa ensartet karakter, at der er grund til at antage, at de skriver sig fra samme tid. Deres gennemgaaende fattigdom med hensyn til gravgodset danner en paafaldende modsætning til den omhu og det arbeide, som er anvendt paa selve grav-

¹⁾ Aarsb. 1869, 13 f. Hasselnødder er ogsaa fundne i en haug paa Val i Bjugn i en begravelse fra en tidlig del af æ. j.

²⁾ Denne gravform, de brolagte kredse, har dog været brugt længere ned i tiden. Paa Hallem i Verdalen er saaledes i en lignende kreds fundet en begravelse fra æ. j.s sidste del eller mellemjernalderen. Aarsb. 1870, 9 f.

haugen. I 1871 og 1872 blev en række af saadanne hauger i Sparbuen undersøgte.¹⁾ Det var for det meste mægtige røser af sten, tildels noget blandet med jord, indtil 20 m. i tverm. Noget egentlig kammer fandtes ikke i dem, men paa enkelte steder, især ved midten var stenene lagte mere omhyggeligt i orden, og ofte var der lagt en helle over et lidet rum mellem stenene. I dette rum er de brændte ben af liget efter at være vel rensede blevne nedsatte i en trætime, hvorefter dog intet andet var levnet end det kit, hvormed dens sammenføjninger havde været tættede.²⁾ Undertiden fandtes ingen levninger af kittet, men det kunde dog af benenes renhed og af, at de laa tæt samlede i en klump, skjønnes, at de havde været nedlagte i et trækar. Ofte var der flere lignende begravelser i samme haug. Undertiden fandtes der desuden henimod kanterne andre samlinger af ben, der var gjenietrukne af væde og blandede med jord, som derved viste sig at være nedlagte løst, rimeligvis i en senere tid. Af oldsager fandtes der, naar undtages paa et enkelt sted et brudstykke af en urne af ler, kun brudstykker af redskaber af ben, der havde været lagte paa baalet sammen med liget og var blevne opsamlede sammen med benene af dette. Jevnlig fandtes brudstykker af halvmaaneformede kamme og desuden flade naale af ben, brede i den øvre ende og jevnt indsmalnende mod spidsen, ligesom kammene prydede med linjer og halvcirkler om et centrum.

Et sikrere holdepunkt for bestemmelsen af saadanne graves alder opnaaedes ved undersøgelse af en samling røser paa Alstad i Stjørdalen i 1881 og 1882.³⁾ Gravskikken var her ganske den samme. De brændte ben vare nedlagte mellem stenene i en trætime, hvorefter kun kittet var levnet; iblandt benene fandtes ogsaa brudstykker af halvmaaneformede kamme, naale og spillebrikker af ben; naalene har været flade, runde eller tresidede, tildels med concave sider. Her fandtes der imidlertid ogsaa andre oldsager. I to hauger fandtes rester af urner af brændt ler, men saa sønderbrudte, at de ingen vejledning giver. Paa et andet sted fandtes, blandet med benene og øiensynlig oprinde-

¹⁾ Paa gaardene Oppem, Tanem, Stevren og Hofstad. Aarsb. 1871, 24 ff. 1872, 44 f.

²⁾ Om saadanne trækar og den maade, hvorpaa de er blevne tættede med kit se O. Rygh, Aarsb. 1874, 183 ff.

³⁾ Aarsb. 1881, 8 ff. og 1882, 2 ff.

lig indesluttet i træinen, en sammensmeltet perle af glas og en krum kniv af jern som N. O. 142, hvortil var fastrustet en smekker rund naal af jern. I en anden haug fandtes blandet med benene og kitstykkerne foruden stykker af kamme, naale og spillebrikker af ben ogsaa en „hvælv“ spende af bronze, jf. N. O. 234,¹⁾ et brudstykke af en baandformet spende af bronze, der har lignet Sv. Ant. Tidskr. 151, samt et stykke af et knivblad af jern som N. O. 145. Navnlig det sidste fund hører, som spenderne beviser, afgjort til den romerske tid. Og det er da megen grund til at antage, at gravlægninger, som forøvrigt har ensartet beskaffenhed, men som mangler karakteristiske oldsager, er at henføre til den samme periode, om det end ikke tør benægtes, at lignende gravskikke kan gaa ned i mosefundstiden. Samme gravskikke fandtes ogsaa i nogle svære røser paa Val i Bjugn,²⁾ og i røser paa Landstad i Verdalen,³⁾ paa Kvitvang i Sparbuen⁴⁾ og flere steder. Det er forøvrigt paa grund af fattigdommen paa gravgods i dette slags gravhauger forklarligt, at fundene ikke har vakt nogen opmærksomhed, naar de er blevne udjevne af grundeierne; det er kun dem, som er blevne undersøgte ved planmæssige udgravninger, om hvilke man har efterretninger.

Fra Romsdalen og Nordmøre kjendes intet fund, som med sikkerhed kan henføres til denne periode.

Talrigere end fra denne periode er fundene fra det følgende tidsafsnit af den ældre jernalder, den halvromerske tid eller mosefundstiden,⁵⁾ saaledes kaldet efter de store danske mosefund, der hidrører fra denne Tid. Medens ligbrændingen i alle fund fra den foregaaende periode, hvorom man har tilstrækkelige efterretninger, viser sig at have været fast gravskik, forekommer nu baade grave med brændte ben og med skelet. De forskellige gravskikke betegner vistnok en tidsforskjel, saaledes at de første er de ældste, og skeletgravene dan-

¹⁾ Mere lig Vedel, Bornh. Oldt. og Olds. s. 85 fig. 142 og S. Müller fig. 100.

²⁾ Aarsb. 1872, 14 ff. De 3 smaa stenøkser, hvoraf de to af typen N. O. 37, som fandtes i en af røserne, liggende tæt sammen, kan ikke betragtes som tilfældigt indkomne ved røsens opkastning, men maa være forsætlig nedlagte.

³⁾ Aarsb. 1883, 90.

⁴⁾ Aarsb. 1880, 10 f.

⁵⁾ S. Müllers „Folkevandringstiden“. Den kan vel ogsaa heroppe antages at have været fra det 3die aarh. til omkr. 500 e. Chr.

ner en overgang til den følgende tid „mellemjernalderen“, da ligbrand slet ikke synes at have været anvendt. Ved flere fund mangler dog desværre sikre beretninger om gravformerne. Ogsaa af denne grund vil jeg ved gennemgaaelsen af de vigtigste fund ikke gjøre noget forsøg paa at ordne dem efter noget tidsforhold.

Fund af kjedler af bronze fyldte med brændte ben, staaende i smaa kamre, er ikke sjeldne. Saadanne haves saaledes fra Verdalen paa Inderøen; imellem de brændte ben laa en spiralformet oprullet gulden (betalingsring). By i Verdalen, flikket med en mængde lapper af bronze, har ganske vist ogsaa været fyldt med brændte ben, skjønt der mangler beretning derom. Skjerve i Skogn. Berg paa Frosta, med et økseblad af jern som N. O. 153. Grødal i Sundalen, fyldt med brændte ben, med en skjoldbule, 2 spydspidser og en lærne.¹⁾ Alle disse kjedler er af den „østlandske“ form som N. O. 352. Den anden af de almindelige kjedelformer, N. O. 353, der i andre dele af landet synes at være adskilligt yngre, findes her brugt under saa ganske lignende forhold, at saadanne fund neppe kan være meget yngre. En saadan fandtes paa Ferstad paa Inderøen i „et lidet muret kammer i en stor stenrøs“ med en liden rund kalkstenshelle som laag. Svedjan i Levanger landsogn, fyldt med brændte ben i „et lidet stensat rum i en gravhaug“. Gjete ved Levanger, fyldt med brændte ben med et lag næver over i et af 4 store kuppelstene dannet rum med bundhelle og dækhelle i en stor haug. Aak i Grytten, Romsdalen, i et lidet af heller omgivet rum, med brændte ben og desuden knivskafbeslagene N. O. 147 a og b og nogle andre beslag. Fra Leangen i Sundalen er en broncekjedel af formen N. O. 351; fundberetning mangler.²⁾ Desuden haves beretninger om flere lignende fund, der er tabte. De fleste af de sikrere fund af dette slags er altsaa fra byggerne om det indre af Trondhjemsfjorden.

Blandt større fund fra samme tid kan nævnes et andet fra nysnævnte gaard Gjete i en stor stenrøs, saavidt det af beretningen kan sees, uden noget større kammer. Af fundet kan fremhæves en kjedel

¹⁾ Aarsb. 1877, 182.

²⁾ Denne kjedelform tilhører vistnok ogsaa den romerske tid. I et enkelt tilfælde forekommer den ogsaa i et fund fra mellemjernalderens første tid, se Aarsb. 1888, 144 f.

i brudstykker af formen N. O. 351, brudstkr. af et andet broncekar, der har lignende i en spids sammenløbende rifler som S. Müller 188, en kasserolle og en sil som S. Müller 193, et par glatte fingerringe af guld, udvendig convexe, indvendig concave, en bøileformet spende af sølv med forlænget naaleskede og belæg af forgyldt sølvblik, jf. N. O. 236 og endnu nærmere S. Müller 249, samt den som N. O. 359 afbildede bagerformede urne af ler. Flere af gjenstandene betegner dette fund som hørende til periodens begyndelse. En kasserolle og sil af samme form er fundne paa Lines i Bjørnør paa bunden af en røs „under nogle store stene“, sammen med brudstkr. af et fad af bronce som N. O. 349 (S. Müller 190). Dette par afbildes her efter N. O. 343 som fig. 13. Fra Lysøen i Aafjorden haves et fund, utvivlsomt med

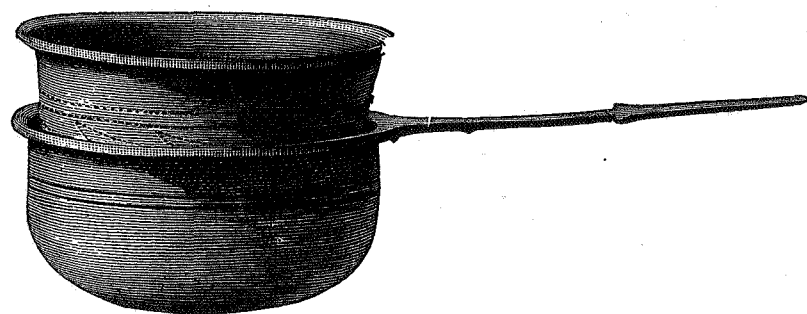

Fig. 13. 1/3.

brændte ben, i en haug under nogle paa skraa stillede heller; det indeholder bl. a. en urtepotformet urne af ler, brudstkr. af en spende af

bronze, belagt med presset sølvblik af samme type som Worsaae 384¹⁾, et haandsneldehjul af bronce, en baandformet fingerring af guld og nogle brudstkr. af jern. Paa Hallem i Verdalen har der været en større gravplads fra ældre jernalder, hvor der har været gjort fund, dels fra mosefundstiden, dels fra mellemjernalderen. I en haug fandtes to begravelser fra den første periode. I et lidet rum paa bunden uden spor af ben fandtes 2 spydspidser af jern, brudstkr. af en buget lerurne som N. O. 361 og af et bager af tykt glas med indslebne smaa, afrundede ovaler som Worsaae 318. Adskilt fra dette rum ved en mur fandtes et længere med en stor dækhelle, ogsaa uden spor af ben, men utvivlsomt oprindelig med skelet, hvori der bl. a. fandtes en spende af bronce som N. O. 243, bule og haandtagbeslag af et skjold, en vævskyttelformet sten

¹⁾ Aarb. f. n. Oldk. 1874, 340 fig. 8.

med en ring af jern og endel uldtøi. I en anden haug fandtes i et lidet rum med brændte ben, der havde været nedlagte i et trækar, hvoraf kun kitstykkerne var bevarede, bl. a. brudstykker af en sil af bronce, en ufuldstændig hagekorsformet („hjulformet“) spende, der havde mistet sit sølvbelæg, og en eiendommelig naal af bronce. Et bedre bevaret exemplar af en hagekorsformet spende, men mod sædvane med 5

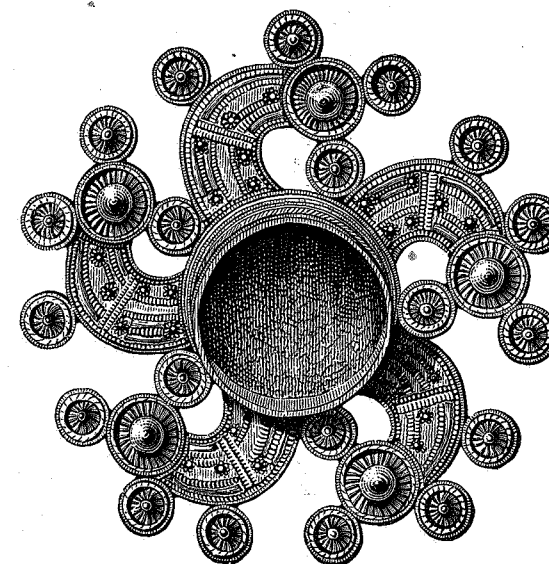

fig. 14. 1/2.

arme istedetfor 4 er fundet i det store fund paa Aak i Gryttens pgd., Romsdalen, afb. N. O. 238 og derefter her som fig. 14. I et stort gravkammer men dog rimeligvis med brændte ben, fandtes her foruden denne spende 2 lerurner, en med hank og en urtepotformet, en broncekjedel som N. O. 353, en guldmynt af keiser Magnentius (350—353 e. Chr.), en liden bøileformet spende af bronce tilligemed et tveegget sverd og flere andre sager (se Aarsb. 1872, 76 ff. og pl.

III, hvor flere stykker af fundet er afbildede). — Sandsynligvis med brændte ben og i noget større kammer af reiste heller gjordes et fund paa Ven i Høilandets sogn i Melhus. Af indholdet fremhæver jeg en urne som N. O. 361, stykker af gjorder af bronceblik til et trækar, et glasbæger med svagt indslebne, afrundede ovaler, jf. Worsaae 318, et skaalformet bidselbeslag af bronce,¹⁾ sidebeslag af bronce til en sverdslire,²⁾ fingerringe, 2 spydspidser, bule og haandtagbeslag til et skjold af mosefundsformer.

Af fund i store grave med skelet er navnlig to af betydning. Paa Valstad i Verdalen fandtes i en større haug et 2 m. langt kammer af reiste heller, hvori der laa et skelet med hovedet mod øst, bag hovedet et lidet bolleformet bager af glas, ganske glat, ved venstre laar 3 baandformede fingerringe af guld, over brystet 67 perler af glas

¹⁾ Som Engelhardt, Thorsbjerg Mosef. XIII fig. 4, 7 og 8.

²⁾ Lig Nydam Mosef. VIII fig. 29.

og en af rav; videre fandtes en naal af sølv, et haandsneldehjul af bronze m. m. Dette har altsaa været en kvindegrav. — Paa Øvre Dalem i Sparbuen¹⁾ fandtes i 1871 i midten af en ualmindelig stor haug et 3,5 m. langt kammer, muret af flade stene med flere dækheller, og i dette levninger af et skelet med hovedet mod syd med et sæt vaaben af mosefundsformer, navnlig har sverdet en fastrustet meget stor dopsko af bronze, der omtr. ganske ligner Nydam Mosef. IX, 45; til sverdsliren hører ogsaa det som N. O. 196 afbildede beslagstykke. — Til denne periode, omend ligesom Dalemsfundet til dens slutning, tror jeg ogsaa at maatte henføre et fund fra Rønsberg i Selbu med stort kammer, hvori vaaben, beslag af bronze, uldtøi m. m. (Aarsb. 1878, 198).

Af andre fund fra denne periode skal jeg fremdeles nævne følgende: Gjevran, Egge sogn ved Stenkjær, en liden spende af guld af typen N. O. 237 (afb. Aarsb. 1874 fig. 10), formodentlig funden i levningerne af en gravhaug. Egge ved Stenkjær, en lerurne og en baandformet fingerring af en med N. O. 305 beslægtet form, fundet med brændte ben i en stenhaug. Myr i Verdalen, i en meget stor haug en bølge af træ med bronzeegjorder, en fingerring af guld med indfattede glasflus, afb. her

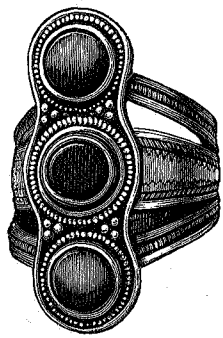

fig 15 a. 1/1.

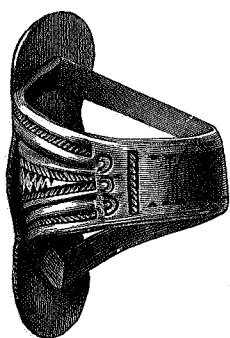

fig. 15 b. 1/1.

som fig. 15 a og b efter N. O. 309, en glat fingerring af guld, nogle smaa ringe af guld og sølv og en samling perler af glas og rav. I samme haug, men vistnok paa et andet sted, fandtes som før nævnt stykker af et dolkeblad og af en kniv af bronze. Fra et ikke nærmere kjendt sted i Rennebu

haves et fund af et haandsneldehjul af bronze og en eiendommelig spende af bronze, en udvikling af den baandformede type. (Afb. i Vidsk. Selsk. olds. katalog 1871 fig. 5a og b). Torgaard i Klæbu, en kjedel af bronze med brændte ben, en fingerring af guld (begge tabte) og 6 perler af glasmosaik, mest i dambretmønstre; fundberetningen ellers noget usikker. Fra Brems-

¹⁾ Aarsb. 1871, 20 ff. I de ydre dele af haugen fandtes mærkeligt nok flere begravelser med brændte ben.

nes i Kvernes nær Kristiansund haves det bekjendte fund, der bl. a. er beskrevet af Undset (Norske Oldsager i fremmede Museer s. 20 f.) I et af 4 heller dannet rum i en stenrøs fandtes et bæger af glas og en spiralarmring af guld, bedækkede af et kar af kobber. Bægeret og ringen, som bevares i Københavns museum, er foruden paa andre steder afbildede i Undsets anf. skrift som fig. 16 og 17 og i N. O. fig. 335 og 301. Fra Sundalen haves 2 fund af spender af typen N. O. 243, en af bronze fra Løken, fundet med kul i bunden af en haug (Aarsb. 1871, 92) og en af jern fra Romfo uden nærmere fundoplysninger (Aarsb. 1890, 99 f. og fig. 4.) Dyva i Stjørdalen, en beltespender og et beltebeslag af bronze, afb. her som fig. 16 efter N. O. 319, fundet

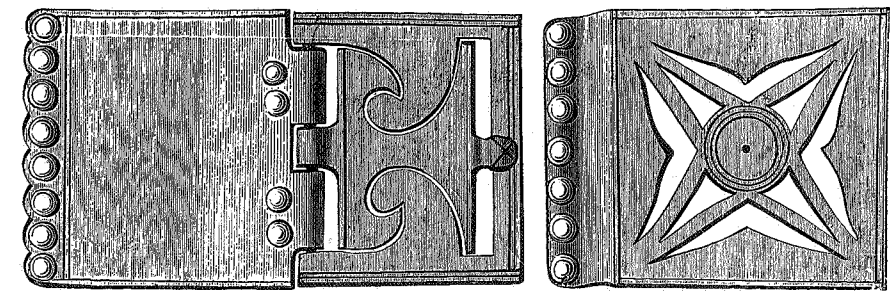

fig. 16. 2/3.

i en gravhaug sammen med et remendebeslag og nogle andre beslag af bronze og et par spydspidser af jern.

Hertil kommer endnu endel mindre fund, som med nogen sandsynlighed kunde henføres til denne periode, foruden adskillige fund af mangelfuldt konserverede vaaben af jern samt vævskyttelformede stene m. m., hvorefter endel kan antages at høre hid.

Det sidste afsnit af den ældre jernalder pleier af norske archæologer at benævnes *Mellemjernalderen*, og der synes for Norges vedkommende ikke at være nogen væsentlig grund til at opgive denne betegnelse¹⁾. Dets tidsgrænser kan sættes fra omkr. 500 til henimod slutningen af det 8de aarh. e. Chr.

Antallet af større og nærmere bekjendte gravfund fra denne tid i det nordenfjeldske er ikke særdeles stort, medens til gjengjæld enkelte

¹⁾ Montelius: „Folkevandringstiden“. S. Müller: „Den efterromerske Tid“ som første afsnit af den yngre jernalder.

af fundene er meget righoldige. Begravelse med ubrændt lig synes i denne tid at have været udelukkende herskende.

Det ulige betydeligste af alle fund er det, som i 1868 gjordes paa Nedre Dalem i Sparbuen. I en stor stenrøs fandtes her et kammer af reiste heller, over 3 m. langt, som utvivlsomt har indeholdt et skelet, skjønt der ikke af finderens skal være iagttaget ben. Under kammeret var der over hele haugen et lag kul, indblandet med halvbrændt korn

(byg) og derunder igjen et jævnt lag ler. Af oldsager fandtes den store og prægtige sølvspende, der er afbildet N. O. 259, 3 smaa sølvspender af samme type, et brudst. af en liden bronespender og af 2 hægtespender af sølv, sølvbeslaget N. O. 315, en brancenøgel, et tveegget sverd, en spydspids, bule og haandtagbeslag af et skjold, en krumkniv m. m.¹⁾

Paa Bangsund i Namsos pgd. fandtes i en haug af jord en meget stor samling glasperler og et brudst. (det firkantede overstykke og halvdelen af bøilen) af en spende af sølv som N. O. 260, men med mere oprindelig karakter i ornamentene, tilligemed et af rust opløst „sverd“ m. m. Gravstedet var ikke omgivet af stene, men har mulig været bygget af træ, da der opgives at være fundet 2 rækker af smaa klinksøm, 3 alen lange med 1½ alens indbyrdes afstand.²⁾ — Hallem i Verdalen. I midten af en med stene brolagt kreds blev under et sterkere stenlag fundet en spende af bronze, endende i et slags dyrehoveder, afb. i samlingens katalog af 1871 II. fig. 5. (jf. N. O. 265). Ben saaes ikke, men det har utvivlsomt været en skeletbegravelse. — Salthammer, Levanger pgd. I en stenrøs paa en fjeldknaus var et 3 m. langt kammer, dannet af store stene, hvori fandtes levninger af et skelet samt et bæger af glas (noget ligt N. O. 338) og et brudstk. af et andet, en fingerring

fig. 17. 1/2 af guld, brudstk. af en lerurne, af et rembeslag af bronze og af en halvmaaneformet kam.³⁾ — Røkke, Stjørdalen. I et 3 m. langt kammer af reiste heller i en stenrøs fandtes rester af et skelet samt en lerurne (bag hovedet), en hægtespender af bronze som N.

¹⁾ Jf. Aarsb. 1868, 120 f. og fig. 24—31 og Aarsb. 1871, 20 og 70.

²⁾ Aarsb. 1886, 120 og 1887, 104.

³⁾ Aarsb. 1880, 229.

O. 268 ved brystet, 37 spillebrikker af ben som N. O. 177, et remende-beslag af bronze som N. O. 326, et hængesmykke og 3 pilespidser af ben. Disse sidste er tresidede med en simpelt tilspidset tange. En mere omhyggelig arbeidet pilespids af ben er den som N. O. 214 afbildede fra en gravhaug paa Grønnesby paa Inderøen og nogle i selskabets samling opbevarede fra Sjongshelleren paa Søndmøre, hvorfra den ene her er afbildet som fig. 17. — Hole, Grytten pgd. i Romsdalen. I et over 3 m. langt kammer, hvis bund var 1 m. dybere end den omgivende jordflade, havde der været nedlagt et ubrændt lig med hovedet mod nord. Af oldsager fandtes: En urtepotformet urne og et stykke af en anden, et brudstk. af en lerurne af formen N. O. 361, en rigt forisret spende af sølv, omtr. lig Sv. Forns. 441, 5 spender, tildels ufuldstændige, hvorfra en nærmest ligner N. O. 248, en anden N. O. 252, en tredie har havt et halvrundt nederstykke som N. O. 246; fremdeles et brakteatformet smykke af sølv, nogle perler af glas eller rav, et par haandsneldehjul af brændt ler, en vævske af jern som N. O. 150, et lidet brudstk. af et glasbæger, tætningskit af en træline foruden endel andre gjenstande.¹⁾ — Sæterbø i Grytten. I en haug fandtes en urtepotformet urne, hvori der foruden „brændte ben og aske“ laa 2 bronespender af typen N. O. 247, nogle perler af rød glasmasse og en vævskyttelformet sten. Fundberetningen er mangelfuld og usikker. Her skulde altsaa foreligge et eksempel paa en gravlægning med brændte ben; fundet hører vel forøvrigt til periodens tidligste del.

Af enkeltvis fundne spender fra denne tid kjendes følgende: Fra Aa prestegaard i Aafjorden en spende af sølv, funden i en stenrøs, afb. i Aarsb. 1877 fig. 17 og her som fig. 18.²⁾ Fra et ukjendt sted paa Strinden en spende af sølv³⁾, afb. her som fig. 19. Fra Refset i Støren en spende af sen type som Sv. Forns. 440, funden i en stenrøs.⁴⁾ Etsteds i Romsdals amt en spende af bronze af sen type.⁵⁾

¹⁾ Aarsb. 1882, 127 ff.

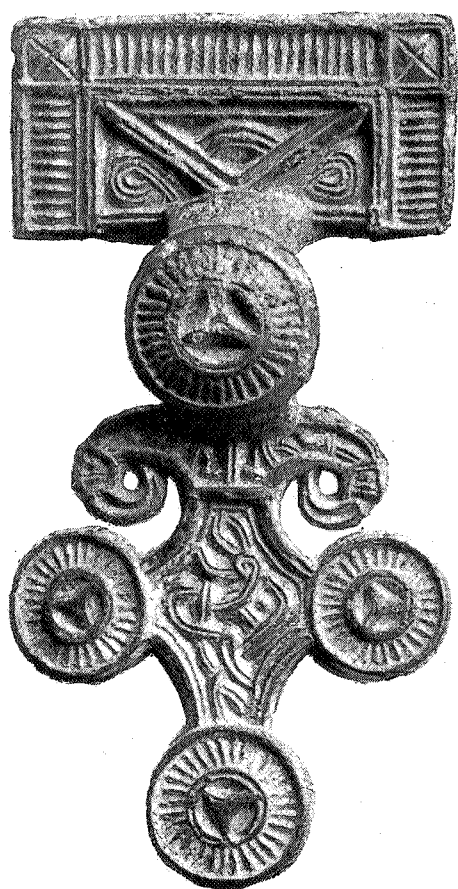
²⁾ Aarsb. 1877, 33.

³⁾ Aarsb. 1887, 98.

⁴⁾ Aarsb. 1876, 84.

⁵⁾ Aarsb. 1871, 88.

Fremdeles findes 2 brakteatfund. Fra ukjendt sted paa Inderøen en guldbrakeat med meget opløste dyrefigurer, jf. N. O. 291. — Fra Rimul i Melhus 7 guldbrakeater, „fundne i en haug“ (Ann. f. Oldk. 1855, 310 og Atlas f. Oldk. VI nr. 104 og 105).

fig. 18. $\frac{2}{3}$.fig. 19. $\frac{1}{1}$.

Til dette afsnit af den ældre jernalder maa vistnok ialfald de fleste af de runeindskrifter med den ældre runerække henføres, som er fundne i denne del af landet. Den nordligste bekjendte er indskriften paa bjergvæggen ved Valsfjorden i Bjugn, opdaget i 1872.⁵⁾ — Tanem i Klæbu. En sten med indskrift, funden i en haug med

⁵⁾ Aarsb. 1872, 11 ff. Behandlet af S. Bugge i Chnia. Vidsk. Forh. 1872, 310 ff. Stephens Old Northern Runic Monuments III, 73 ff.

en metalkjedel og en spydspids, først afb. af Klüwer, Norske Mindesmerker No. 29 b.¹⁾ — Bratsberg i Strinden. En helle med 5 runer i det ene hjørne, efter en usikker beretning funden i en haug.²⁾ — Vatn, Ørlandet. En sten med 9 runetegn, funden i en haug.³⁾ — Myklebostad, Nesset i Romsdalen. 2 runestene, den ene med meget afslidt indskrift, den anden afbrudt, hvorved endel af indskriften er tabt.⁴⁾ — Veblungsnes, Grytten. En indskrift paa en fjeldside ved fjorden.⁵⁾ — En runeskrift fra Lysøen i Aafjorden (Aarsb. 1886, 121) er meget tvivlsom. Derhos har man efterretninger om nogle tabte stene med indskrifter, der opgives at være fundne i hauge og derfor maa antages at tilhøre ældre jernalder. Saaledes paa Vaarem i Sparbuen⁶⁾ og paa Steinvik i Stjørdalen.⁷⁾

¹⁾ Gjengivet hos Stephens I, 269.

²⁾ Klüwer, N. M. 44, hvor den er afb. som No. 10 c. Norske Fornl. 595. Stephens I, 267.

³⁾ I. Undset i Aarsb. 1874, 55 og Vidsk. Skr. VIII, 24 ff. Afb. hos Stephens III, 115.

⁴⁾ Aarsb. 1877, 230. 1894, 130. 1888, 155.

⁵⁾ Afb. hos Stephens III, 90.

⁶⁾ Aarsb. 1871, 28.

⁷⁾ Aarsb. 1869, 164.